

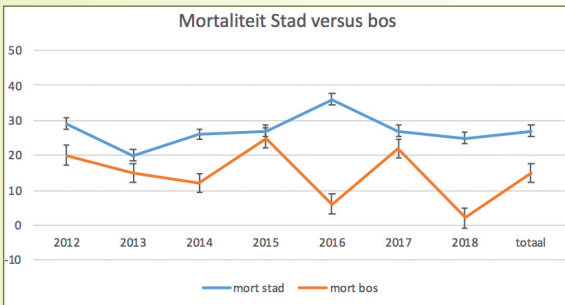
ER STERVEN TEVEEL JONGE STADMEZEN VOOR ZE HET NEST VERLATEN

Elk jaar gaan er veel te veel jonge meesjes dood in het nest. Sedert 2012 loopt er een citizen science urbaan mezenproject (www.abllo.be/na-tuur-landbouw/urbaan-mezenonderzoek) op basis van nestkasten vooral bij particulieren.

In Gent vanaf 2012 met 180 nestkasten, in Sint-Niklaas en Dendermonde sedert 2014 met 150 nestkasten en in Kruikebeke sedert 2018 met thans 60 nestkasten. Ook in het Nederlandse Terneuzen en Maastricht met resp 160 en 133 nestkasten. Tegelijkertijd ook in een controlebos: een 30ha groot, oud beukenbos met 193 nestkasten waar de mezen reeds sedert 1964 opgevolgd worden. Van alle bezette nestkasten ringen en meten we zoveel mogelijk de ouders als de jongen meer dan 10 dagen oud zijn en ringen en meten de jongen als ze 15 dagen oud zijn. Wanneer een broedsel verloren gaat wordt dit nauwkeurig opgetekend.

www.abllo.be/klik

KLIK

Percentage dode mezen in het nest voor stedelijke nestkasten (blauw) en voor kasten in het controlebos (oranje)

Fig.1 toont het percentage mislukte legsels (= min de helft van de jongen dood) in de steden en in het controlebos tussen 2012 en 2018.

Hieruit blijkt dat dat er in steden meer nestjongen dood gaan dan in ons controle bos. In het controlebos komen slechte en goede jaren voor. Hiervoor zijn verschillende factoren verantwoordelijk:

- Het missen van de rupsenpiek door een veranderend klimaat.
- Slechte weeromstandigheden (nat en kil) tijdens het grootbrengen van de jongen.
- Predatie: in 1976 ondervonden we de predatie van eikelmuisen en in 2014 de predatie van een steenmarter.

Fig 2: deze kloeke mezen van 15 -16 dagen oud, vliegen uit als ze 19 -20 dagen oud zijn en wegen dan optimaal tussen 17 en 19 gram

Grote jongen (>12dagen oud) gaan in het bos zelden dood en vliegen dan uit als kloeke jongen (Fig 2).

In steden waar opvallend meer jongen dood gaan hebben de mezen te maken met tal van gevaren.

- Het verdwijnen van een of beide oudervogels door gevaren: katten, vergiftiging.... (Fig 3)
- Verkommering door gebrek aan eiwitrijk voedsel. Heel wat jongen in de stad vliegen wel uit maar zijn ten dode opgeschreven door een ondermaatse conditie.

Fig 3: Deze jongen koolmezen van 15 dagen zijn in verdachte omstandigheden dood gegaan (deelnemer urbaan mezenproject).

† groene wasland mei 2019 nr 212

Fig 4: Deze jonge mezen van 5-6 dagen zijn wel degelijk dood alhoewel het lijkt of ze rustig liggen (deelnemer urbaan mezenproject).

In het kader van het opduiken van de Buxusmot en de verdelging van de larven zien we in onze gegevens geen opvallende stijging in het aantal waargenomen dode nestjongen tussen 2016 en 2018. Vooral tijdens de eerste jaren hoorden we nog weinig over de buxusmot in tuinen. Het is pas sedert 2016 dat deelnemers ons attent maken op het feit dat mezen ook larven van de buxusmot vangen voor zichzelf en/of voor hun jongen. Voor mezen zijn dit vrij grote rupsen die ze enkel sporadisch aan

grotere jongen (>12 dagen) geven. Ze kunnen ze echter zelf verorberen met het verdwijnen van een of beide partners en als gevolg het mislukken van het broedsel.

Willen we in steden een beter broedsucces van alle zangvogels die in onze tuinen broeden, dan is een totaalverbod op het gebruik van pesticiden noodzakelijk toch zeker tussen half maart en half juli. Het is bovendien ook aangewezen dat alle katten in steden een belletje dragen. Op die manier worden voederende ouders, die zich vooral concentreren op hun jongen, minder verrast door jagende katten.

Fig 5: Jonge koolmezen van 11 dagen oud gaan in ons controlebos zelden dood. Deze jongen gingen dood na het gebruik van pesticiden door een buur (Jenny De Laet)

*Jenny De Laet
coördinator
urbaan mezenproject*

HEEFT INSECTENBESTRIJDING INVLOED OP MEZENSTERFTE?

Ieder broedseizoen ontvangen we meldingen van mislukte broedpogingen van mezen. Een, meerdere of alle jongen liggen dood in het nest. Wat is er gebeurd? Soms wordt een link gelegd met een buur die enkele dagen ervoor pesticiden gespoten heeft. Stierven de jongen doordat ze vergiftigde rupsen te eten kregen? In 2018 ontvingen we hierover meer meldingen dan anders. Had de bestrijding van de buxusmot hier iets mee te maken? Vogelbescherming Vlaanderen onderzoekt deze lente, samen met Velt vzw, of we effectief sporen van pesticiden kunnen terugvinden in kool- of pimpelmeesjongen.

Natuurlijke sterfte

Het is volkomen natuurlijk dat er mezenjongen sterven in het nest. Mezen leggen gemiddeld 6 à 8 eieren maar dit kan oplopen tot 12 en meer. Als het ouderkoppel in goede conditie is, in combinatie met goede weersomstandigheden en voldoende voedsel, is de kans reëel dat alle jongen kunnen uitvliegen. Enkele dagen regenweer waardoor er minder rupsen gevonden worden of een slechte timing tussen het uitkomen van de eieren en de rupsenpiek zorgen er al snel voor dat de zwakste jongen afvallen. Soms valt één van beide partners ten prooi of vliegt ze tegen een auto. In dit geval bestaat de kans dat de andere ouder het nest in de steek laat. Uiteraard zorgen ook infecties of parasieten voor sterfte in het nest. Er zijn ook vele dieren die de jonge vogels wel kunnen

smaken: katten, eekhoorns, spechten en ja, ook eksters laten een extra brokje voedzame proteïnen niet liggen. Dit is altijd een risico. Al deze factoren zijn ingecalculeerd in de voortplantingsstrategie van mezen. Je krijgt zoveel mogelijk nakomelingen waarvan er op het einde van de rit een enkele de volwassen leeftijd haalt en zich voortplant: missie geslaagd. Dit is een andere strategie dan bijvoorbeeld bij albatrossen waarbij zeer veel tijd en energie gestoken wordt in het opvoeden van één jong. Dit is zo intensief dat ze zelfs een jaar overslaan voordat ze een nieuwe broedpoging starten.

HELP MEE MET
ONS ONDERZOEK

SOS MEZEN

Citizen science project naar de aanwezigheid van pesticiden in mezen

Rupsen, mag het meer zijn?

Voldoende, kwalitatief voedsel blijft een van de belangrijkste factoren voor een succesvolle broedpoging. Jonge mezen krijgen hoofdzakelijk een dieet van rupsen aangevuld met andere ongewervelde diertjes. Dit dierlijk voedsel met hoge voedingswaarde, boordevol eiwitten is levensnoodzakelijk voor de jongen. Het verteringsproces van plantaardige materialen (zaden, nootjes) verloopt in het jonge mezenmaagje heel traag waardoor ze onvoldoende voedingsstoffen opnemen. In zaden zit verhoudingsgewijs ook minder water dan in dierlijk voedsel. Dit vocht is belangrijk aangezien de mezen niet kunnen drinken in het nest. Een jonge mees eet gemiddeld 50 tot 70 rupsen per dag. Voordat ze uitvliegen, heeft een nest van 8 jongen minimum 6000 tot 8400 rupsen opgesmikkeld. Indien deze rupsen afkomstig zijn van planten die behandeld werden door allerlei pesticiden (bv. In functie van de buxusmotbestrijding) komen de jonge mezen indirect in contact met deze gifstoffen. Tot nu toe is er nauwelijks iets geweten over de invloed van deze pesticiden op de ontwikkeling van nestjongen. Vanaf welke concentraties zijn de stoffen lethaal. Hebben kleine concentraties pesticiden invloed op het immuunsysteem van de jonge vogels? Of verhinderen ze bepaalde groeiprocessen? Eerst en vooral moeten we dus weten of de pesticiden al dan niet aanwezig zijn in het lichaam van de nestjongen.

Pesticiden, moet het minder zijn?

In 2018 voerden het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM kennis- en adviesbureau) en het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) een verkennende studie op de invloed van pesticiden op jonge mezen^[1]. Ze onderzochten mezen die stierven in de nestkast waarbij in de nabije omgeving buxusmotten werden bestreden. Hoewel ze

over slechts 10 stalen beschikten (vijf stalen uit stedelijk gebied en vijf uit een bosrijk gebied) werden sporen van 14 verschillende soorten pesticiden teruggevonden. Tussen deze stoffen werd zelfs DDT teruggevonden. DDT werd al sinds 1973-1974 verboden in Nederland en België wegens de grote schadelijkheid voor mens en dier. Het is dus hoog tijd om te weten te komen of onze geliefde tuinvogels ook in België ongewild deze smeerlapperij meekrijgen met de papflles.

[1]Guldmond, A. et al., 2018. Mezensterfte door buxusmotbestrijding? Verkennende studie van pesticidenbelasting bij jonge kool- en pimpelmezen. CLM Onderzoek en Advies, Culemborg.

Laat jouw mezen onderzoeken

Heb jij een nestkast in de tuin hangen waarbij het aanvliegen van voedsel voor de jongen van de ene op de andere dag stopt? Controleer dan eens of de jongen nog leven. Is het volledig nest gestorven en heb je een sterk vermoeden dat er in de buurt met pesticiden gespoten werd, stop de mezen dan snel in twee diepvrieszakjes en leg ze in de diepvries. Steek tussen de twee zakjes een briefje met de datum waarop je de mezen vond, de soort (pimpelmees of koolmees), jouw adres, telefoonnummer of mail. Deel via www.sosmezen.be jouw contactgegevens met ons. Zo weten wij waar we de mezen moeten komen ophalen. Dit zal gebeuren voor 30 juni. Wij nemen contact met je op om de exacte datum af te spreken.

PS: beeldmateriaal van mezen die rupsen van de buxusmot naar de jongen brengen is eveneens meer dan welkom.

Liggen jouw tuinvogels je nauw aan het hart en wil jij dit onderzoek steunen? Doe dan een gift op BE61 0014 0987 7317 (BIC: GEBABEBB) met mededeling 'gift mezenonderzoek'.

